

TYEL:N MUKAISEN ELÄKEVAKUUTUKSEN ERITYISPERUSTEIDEN MUUTOKSEN PERUSTELUT

Vakuutusmaksun työkyvyttömyyseläkeosan määräämisessä tarvittavia kertoimia ja arvoja.

Laskuperustemuutoksessa haetaan eräiden vakuutusmaksun työkyvyttömyyseläkeosan määräämisessä tarvittavien kertoimien arvoja. Perustelut b-kertoimien arvoille on esitetty liitteenä olevassa muistiossa.

Liite:

Muistio maksuluokkamallin kertoimien määräämisestä vuoden 2023 maksuluokkia varten.

TYEL:N MUKAISEN ELÄKEVAKUUTUKSEN ERITYISPERUSTEIDEN PERUSTELUT

1. Vuoden 2023 vakuutusmaksu

1.1. Vuoden 2023 vakuutusmaksun rakenne

Vuoden 2023 maksutasoa määrättäessä käytetään seuraavia taloudellisia oletuksia¹:

	2022	2023
inflaatio %	6,5	2,7
ansiotasoindeksin muutos %	2,3	2,8
työttömyysaste %	6,9	6,7
TyEL-palkkasumman muutos %	6,9	2,9

Vuoden 2023 perustekorkona maksulaskelmissa käytetään alkuvuodesta 5,00 % ja loppuvuodesta 4,75 %. Perustekorko ei käytännössä kuitenkaan juurikaan vaikuta maksulaskelmiin.

Vuoden 2023 keskimääräisessä perittävässä maksussa on huomioitu vuosille 2022–2025 jakautuva vuonna 2020 koronapandemian vuoksi työnantajien maksuosuuteen annetun tilapäisen maksualennuksen palautus. Vaikutus vuoden 2023 maksuun on 0,44 prosenttiyksikköä. Kuoletuksen kokonaismäärä oli 1,075 miljardia euroa, ja se on annettu sosiaali- ja terveysministeriön asetuksessa tasausvastuun pienentymisen euromäärästä 851/2021. Jäljellä olevan kuoletusmäärän laskennassa huomioidaan perustekorko. Vuoden 2023 palautus on määritetty siten, että se nykyennusteisiin perustuen pysyisi ajallisesti mahdollisimman tasaisena ja mahdollisimman tarkasti oikean suuruisena jäljellä olevan ajan. Työntekijän maksuun korotuksella ei ole vaikutusta.

Maksutaso muodostuu komponenteittain keskimäärin seuraavaksi (% palkkasummasta):

Maksun osat (% palkkasummasta)	2022	2023
Vanhuuseläke	3,58	3,60
Työkyvyttömyyseläke	1,05	0,90
Tasaus ilman alennuksen kuoletusta	19,92	20,13
Alennuksen kuoletus	0,45	0,44
Maksutappio + lakisääteiset	0,14	0,12
Yhteensä	25,14	25,19
Hoitokustannus	0,51	0,25
Hyvitys	-0,8	-0,6
Perittävä maksu	24,85	24,84

¹ ETK:n lt-ennuste 10.10.2022

Vertailtaessa vuosia on huomattava, että vuoden 2022 osalta hoitokustannusosaan sisältyy pienten vakuutusten hoitamiseen tarkoitettu tasaosaa pienentänyt määrä ja ylijäämää, joka palautuu asiakashyvityksinä vuonna 2023. Vuoden 2023 osalta hoitokustannusosa sisältää vain kunkin yhtiön oman perusteen mukaisesti asiakkailta perittävät hoitokustannusosat.

Tilapäisten työnantajien maksu on 26,20 % palkasta (25,85 % vuonna 2022).

Työntekijän maksuosuudet vuonna 2023 muodostuvat seuraavanlaisiksi (% palkkasummasta):

	2022	2023
Alle 53- ja yli 62-v. työntekijän osuus	7,15	7,15
53-62 -v. työntekijän osuus	8,65	8,65
Työnantajan osuus keskimäärin noin	17,4	17,4

Eläkeuudistuksessa sovitun mukaisesti 53–62-vuotiaiden maksu on 1,5 %-yksikköä suurempi kuin muilla työntekijöillä.

YEL-maksu on alle 53-vuotiaiden ja yli 62-vuotiaiden osalta 24,1 % (24,1 % vuonna 2022) ja 53–62-vuotiaiden osalta 25,6 % (25,6 %). Vuoden 2020 tilapäinen alennus ei koskenut YEL-maksua.

1.2. Maksun osat

Vanhuuseläkeosa on vuonna 2023 keskimäärin 3,60 % palkoista (3,58 % vuonna 2022). Vanhuuseläkeosan keskimääräinen suuruus kasvaa vähitellen ikäluokkien vanhetessa.

Maksun **työkyvyttömyyseläkeosa** pyritään asettamaan siten, että sen arvioidaan riittävän kattamaan puolet kahtena seuraavana vuonna työkyvyttömäksi tulevien eläkemenosta. Se on siis ennuste tulevien vuosien menon aiheuttamasta maksutarpeesta.

Työkyvyttömyyseläkkeisiin vaikuttavat pääoma-arvokertoimet päivitettiin yleisperusteisiin ja otettiin huomioon jo vuoden 2022 työkyvyttömyyseläketariffia määrätessä. Työkyvyttömyyseläkeliikkeen tuloksen odotetaan olevan vuonna 2022 noin 0,2 % palkkasummasta ylijäämäinen. Koronapandemian aikana työkyvyttömyyseläkemenon toteutunut selvästi pienempänä kuin ennakoitiin. Myös palkkasumman kasvu on ollut odotettua parempaa. Nämä yhdessä näkyvät nyt työkyvyttömyyseläkkeisiin liittyvien varausten purkautumisena ja siten positiivisena tuloksena.

Työkyvyttömyyseläkeosan tasoksi vuodelle 2023 asetetaan 0,90 % palkoista (1,05 % vuonna 2022), mikä on samaa suuruusluokkaa kuin oletettu eläkemenon, jonka odotetaan maltillisesti kasvavan.

Työkyvyttömyyseläkkeen tuloksen vuonna 2023 ennakoidaan olevan keskimäärin lähellä nollaa, mutta tuloksissa on työeläkeyhtiökohtaisia eroja. Tulos 10 vuoden keskiarvona, vuosien 2013 ja 2016 tilapäiset alennukset huomioiden, olisi noin -0,01 % palkkasummasta. Vastaava 10 vuoden keskiarvo ilman em. alennuksien huomioimista on noin 0,07 %.

Työkyvyttömyyseläkemaksuun sisältyvä työkyvyttömyysriskin hallintaosa pidetään samalla tasolla suhteessa palkkasummaan kuin vuonna 2022.

Vuodesta 2023 alkaen vakuutusmaksun **hoitokustannusosa** määräytyy työeläkeyhtiökohtaisten laskuperusteiden mukaisesti, joten se ei sisälly tähän hakemukseen. Yhtiöille vahvistettujen perusteiden mukaisten hoitokustannusosien tason arvioidaan olevan vuonna 2023 keskimäärin noin 0,25 % palkoista (0,51 % vuonna 2022 yhteisen perusteen mukaisesti). Vuodesta 2023 alkaen hoitokustannustuloon luetaan lisäksi erillisenä eränä pienten vakuutusten osalta tasauksesta tuleva korvaus sekä edelleen myös maksun työkyvyttömyysosaan sisältyvä korvaus, joka perustuu työkyvyttömyyseläke- ja kuntoutuspäätösten määriin.

Maksutappio-osan kertoimet pyritään määrittämään siten, että maksutappioliike johtaisi pitkällä aikavälillä keskimäärin nollatulokseen. Perusteessa haettavilla vuoden 2023 maksutappio-osan kertoimilla maksutappio-osa on keskimäärin noin 0,08 % palkoista (0,095 % vuonna 2022).

Lakisääteisten maksujen osa sisältää Eläketurvakeskuksen kustannukset, oikeushallintomaksun sekä Finanssivalvonnan maksun. Näiden taso on lähes ennallaan eli noin 0,043 % palkoista (0,044 % vuonna 2022).

Arvio vuonna 2023 maksettavista **asiakashyvityksistä** perustuu yhtiöiden vakavaraisuustilanteisiin hetkellä 30.9.2022 sekä arvioihin vuoden 2022 hoitokustannusylijäämistä. Keskimääräisen hyvitystason arvioidaan olevan 0,6 % palkkasummasta (0,8 % vuonna 2022). Vuoden 2023 hyvitystaso määräytyy kuitenkin vuoden 2022 tilinpäätösten mukaisten vakavaraisuuksien ja hoitokustannusylijäämien perusteella.

1.2.1. Maksun tasausosa

Kohdan 1.2. mukaiset keskimääräiset maksunosat huomioiden keskimääräinen maksu ilman asiakashyvityksiä ja yhtiökohtaista hoitokustannusosaa on 25,19 % (25,14 % vuonna 2022).

Tasausmaksun laskennassa käytettävä kerroin y_{2023}^p on sopimustyönantajilla 25,3 % (25,85 % vuonna 2022) ja tilapäisillä työnantajilla 26,2 % (25,85 % vuonna 2022). Sopimustyönantajilla kerroin määräytyy vuodesta 2023 lähtien keskimääräisestä maksusta ilman hoitokustannusosaa ja asiakashyvityksiä korvaamalla keskimääräinen maksutappio-osa pienten vakuutusten maksutappio-osalla. Tilapäisten työnantajien kerroin on laskettu lisäämällä edelliseen puolet tasauksesta tulevan, tilapäisten työnantajien hoitamiseen varatun, osan vaikutuksesta. Tätä voidaan pitää

tilapäisten työnantajien vakuutusmaksussa kohtuullisena osuutena hoitamisesta aiheutuneista kuluista.

Maksun tasausosa on tällöin 20,57 % palkoista (20,37 % 2022). TyEL-MEL -tasausvastuun arvioidaan tällöin kehittyvän seuraavasti.

Tasausvastuu 31.12.v,	2021	2022	2023
mrd. €	8,8	10,4	11,7
% vuoden v+1 tasauseläkemenosta	65,9	74,1	81,1
% vuoden v palkkasummasta	13,7	15,2	16,6
josta vähimmäismäärän ylittävä osa,			
mrd. €	6,3	7,6	8,8
% vuoden v palkkasummasta	9,8	11,1	12,5

Taulukossa mainittu tasausvastuun vähimmäismäärä on 20 % seuraavan vuoden tasauseläkemenosta.

Eläketurvakeskus on tehnyt myös pessimistisen lyhyen aikavälin maksutasoennusteen, jossa palkkasumman kasvu vuonna 2022 on 2,1 % ja -2,8 % seuraavana vuonna. Sen mukaan tasausvastuuta olisi vuoden 2023 lopussa noin 10 miljardia euroa, joka vastaa noin 65,5 % vuoden 2024 tasauseläkemenosta.

2. Laskuperustemuutokset

Tässä laskuperustehakemuksessa haetaan vain vuoden 2023 vakuutusmaksun laskennassa käytettävien kertoimien arvot. Vuoden 2023 vakuutusmaksua koskevat rakenteelliset muutokset on vahvistettu 6.6.2022 (VN/9524/2022).

Hakemukseen sisältyy vuoden 2023 vakuutusmaksua koskevien kertoimien lisäksi osaketuottosidonnaisen lisävakuutusvastuun laskentaan liittyvän tasauskertoimen arvo vuodelle 2021.

3. Voimaantulo

Vuoden 2023 vakuutusmaksua koskevat kohdat tulevat voimaan 1.1.2023. Osaketuottosidonnaisen lisävakuutusvastuun laskentaan liittyvä tasauskerroin tulee voimaan 31.12.2022.

LIITE

Muistio vuoden 2021 osaketuottosidonnaisen lisävakuutusvastuun tasauksessa käytettävän kertoimen laskennasta

TYEL:N MUKAISEN ELÄKEVAKUUTUKSEN ERITYISPERUSTEIDEN PERUSTELUT

1. Eläkevastuiden täydennyskerroin

Eläkevastuiden täydennyskerroimen kaavaa ja laskentatiheyttä esitetään muutettavaksi. TyEL 171 § 1 momenttia muutettiin 1.6.2022 siten, että eläkevastuiden täydennyskerroin voi olla myös negatiivinen silloin kun eläkelaitosten keskimääräinen vakavaraisuus on alentunut merkittävästi. STM vahvisti nykyisen kaavan laskuperusteisiin 6.6.2022.

Täydennyskerroimen laskennassa käytettävä täydennysperuste lasketaan kuten aiemminkin eläkelaitosten vastuuelkaan suhteutettujen vakavaraisuuspääomien vastuueloilla painotettuna keskiarvona, jossa yksittäisen laitoksen painoa rajoitetaan enintään 15 %:iin.

Haettavalla kaavalla laskettu täydennyskerroin on

- negatiivinen, jos täydennysperuste on pienempi kuin 19,8 %,
- nolla, jos täydennysperuste on vähintään 19,8 % ja pienempi kuin 21,8 % ja
- positiivinen, mutta nykyistä pienempi, jos täydennysperuste on vähintään 21,8 %.

Voimassa olevaan kaavaan verrattuna täydennysperusteen kulmakerroin kaavassa on nykyistä arvoa (0,18) merkittävästi suurempi (0,36), jolloin poikkeuksellisen matalalla keskimääräisellä vakavaraisuusasteella täydennyskerroimen negatiivinen arvo pienenee nopeammin keskimääräisen vakavaraisuuden edelleen alentuessa. Tämä pienentää tuottovaatimusta, parantaen siten eläkelaitoksen vakavaraisuutta ja pienentää näin todennäköisyyttä sille, että sijoituksia jouduttaisiin myymään epäedullisessa markkinatilanteessa riskitason alentamiseksi eläkelaitoksen vakavaraisuuden turvaamiseksi. Näin muutos tukisi pitkäjänteistä sijoitustoimintaa poikkeuksellisen heikossa markkinatilanteessa ja mahdollistaisi paremmat pitkän aikavälin tuotot, mikä tukisi vanhuuseläkkeiden rahoitusta.

Tavanomaisilla keskimääräisen vakavaraisuusasteen tasoilla täydennysperusteen kulmakertoimen arvo (0,15) on hieman nykyistä arvoa (0,18) matalampi, minkä johdosta eläkelaitoksen vastuuelan tuottovaatimus kasvaa hitaammin vakavaraisuuden parantuessa. Tällöin vakavaraisuudesta suurempi osa käytetään eläkelaitoksen riskinkantokyvyn vahvistamiseen, jolloin eläkelaitokset pystyvät kantamaan enemmän sijoitusriskiä ja näin parantamaan sijoitustensa pitkän aikavälin tuottopotentiaalia, mikä tukee vanhuuseläkkeiden rahoitusta. Tämä ilmenee matemaattisesti siinä, että tämän kulmakertoimen muutoksen johdosta vakavaraisuusmekanismin pitkän aikavälin tasapainotila (keskimääräinen vakavaraisuusaste, jolle mekanismi pitkällä aikavälillä pyrkii ohjaamaan keskimääräisen vakavaraisuuden) nousee. Nousun suuruus riippuu sijoitusten odotetuista tuotoista.

Tasapainovakavaraisuuden tulisi riittää kantamaan eläkejärjestelmän sijoitustuotoille asetettujen tavoitteiden edellyttämä riskitaso, joten tasapainovakavaraisuuden nousu tukisi eläkelaitosten pitkäjänteistä sijoitustoimintaa ja vanhuuseläkkeiden rahoitusta mahdollistaessaan paremman riskinkantokyvyn kautta korkeammat sijoitustuotot.

Eläketurvakeskus teki lukuisan määrän vaikutuslaskelmia eri kaavoille ja tämä kaava valikoitui parhaaksi, koska se paransi laskennallisesti hyvin sijoitusten tuottopotentiaalia lisäten kuitenkin vain kohtuullisesti yksittäisen työeläkelaitoksen poikkeamariskiä. Nyt haettava kaava on sisällöltään sama, jota käytettiin hallituksen esityksen vaikutusarvioissa.

Lain mukaan eläkevastuiden täydennyskerroin tulee määritellä vähintään neljännesvuosittain. Tässä yhteydessä määrittely esitetään tehtäväksi kuukausittain, mikä lyhentää viivettä alan vakavaraisuusasteen määrittelyhetken ja täydennyskerroimen soveltamisen välillä. Tällöin siis seuraavana kuukautena sovellettava täydennyskerroin perustuu kuukauden takaiseen vakavaraisuusasteeseen.

2. Osaketuottokerroin

Tässä yhteydessä esitetään myös osaketuottokerroimen laskennan muuttamista kuukausittaiseksi yhdenmukaisuuden vuoksi.

3. Asiakashyvitys siirto

Vuodesta 2023 lähtien siirto asiakashyvityksiin määräytyy perustuen vain kunkin työeläkeyhtiön vakavaraisuuspääoman määrään.

Täydennyskerroimen uusi kaava johtaa nykyistä kaavaa alempaan täydennyskerroimen arvoon ja mahdollistaa myös sen negatiiviset arvot. Tämän ennakoidaan lisäävän vakavaraisuuspääomia ja siten myös asiakashyvityksiä nykyisellä kertoimella. Vakavaraisuutta korottava vaikutus syntyy kuitenkin vähitellen, kunnes vakavaraisuusaste lopulta saavuttaa tasapainotilan. Tämä johtuu vakavaraisuusasteen dynamiikasta siten, että vakavaraisuuden lisäys kasvattaa seuraavan periodin täydennyskerrointa ja siten vastuuelvelän tuottovaatimusta ja niin edelleen. On arvioitu, että tasapainotilassa asiakashyvitysten taso olisi noin 5 – 10 % suurempi kuin vakavaraisuuspääoman perusteella määräytyvän asiakashyvitysten taso nyt. Tämä vaikutus esitetään neutraloitavaksi pienentämällä hyvitys siirron enimmäismäärän kaavassa olevaa kerrointa vaiheittain viidessä vuodessa 1 %:sta 0,9 %:iin.

Asiakashyvitysten määräytymistä täsmennettäisiin myös siten, että sen laskennassa käytettävään vakavaraisuuspääomaan ei sisältyisi se määrä, joka sinne on kumuloitunut TyEL:n hoitokustannusosan ylijäämistä odottamaan huomioimista seuraavien vuosien hoitokustannusosissa. Hyvityksiin vaikuttavaan vakavaraisuuspääomaan ei myöskään sisällytetä YEL:n hoitokustannusylijäämistä kumuloitunutta osuutta.

4. Muut muutokset

Perusteissa esitetään vahvistettavaksi myös perusteiden liitteessä vastuuelvelkaa ja takaisinlainausta koskevien kertoimien arvot vuodelle 2023 sekä vuoden 2022 lopussa vanhuuseläkkeiden täydentämiseksi tehtävien korotusten kertoimet liitteinä olevien Eläketurvakeskuksen muistioiden mukaisesti.

Lisäksi perusteiden liitteessä esitetään vahvistettaviksi alkaneiden työkyvyttömyyseläkkeiden korvausvastuun laskennassa käytettävät pääteivät Eläketurvakeskuksen pitkän aikavälin ennusteen mukaisina.

5. Voimaantulo

Muutokset tulevat voimaan 1.1.2023, kuitenkin siten, että täydennyskertoimen kuukausittaista uuden kaavan mukaista arvoa käytetään ensimmäisen kerran 1.2.2023 lähtien ja rahastoitujen vanhuuseläkkeiden korotuskertoimet tulevat voimaan 31.12.2022.

LIITTEET

Muistiot kertoimien laskennasta:

- Vanhuuseläkevastuun korotuskertoimet vuodelle 2022
- Tilinpäätöskertoimet vuodelle 2023
- Rahastoperusteen vakiot r, q, s ja u vuodelle 2023
- Muistio täydennyskertoimen arvosta 1.1.2023
- Työkyvyttömyysperustejaoksen muistio varauskertoimista vuodelle 2023